

Toplum ve Hekim Yayın Kurulu'ndan

59. Hükümet, sağlık ve eğitim alanında adım üstüne adım atıyor. Hergün basında, hükümetin bir konuda hazırladığı bir yasa tasarısını okuyoruz. Bir bakandan, bu konularda "müjdeli" haberler duyuyoruz. Neredeyse, "hızlarına yetişemiyoruz" diyebiliriz.

Ne yapıldığından önce, Türkiye'nin bu alandaki sorunlarını gözden geçirelim. En özet cümlelerle, bu ülkenin sağlık sorunları, "Türkiye'nin sağlık ölçütleri, toplumsal ve ekonomik düzeyine kıyasla oldukça kötüdür; bebek ve anne ölümleri, çağdaş bir toplumda görülen düzeylerin çok üzerindedir; sağlık eşitsizlikleri sınıf, bölge, yerleşim yeri, köken düzeylerinde giderek derinleşmektedir; halkın sağlık hizmetlerine ulaşmasında önemli engeller vardır, ki sağlık güvencesi yokluğu, bu engellerin başında gelmektedir" diye özetlenebilir. Örneğin, bebek ölümlerini ele aldığımızda, bu çarpıcı tablo, aynı zamanda, Türkiye sağlık sektörünün neye ihtiyacının olduğunu da altını çizmektedir. Ülkemizde, bebek ölüm hızı binde 42.7'dir. Bu hız, kırdaki yaşayanlarda binde 55'e, doğuda yaşayanlarda binde 61.5'a, annesi okur-yazar olmayanlarda binde 60.5'a çıkmaktadır. Bu durum, kıra, doğuya, okur-yazar olmayanlara öncelik verilmesini söylemektedir. Ancak, bunların hepsinden önde olan ve bizlerin, sağlıkçılar olarak yapabileceklerinin altını çizen bir başka eşitsizlik vardır: Doğum öncesi hiç bakım almayan ve doğumunu sağlık personeli olmaksızın yapan gebelerde, bebek ölüm hızı, binde 95.2'yken, ya gebelikte ya da doğumda yakaladığımız gebelerde bu hız binde 50.2'ye düşmekte, hem gebelikte hem doğumda sağlık personeli desteği aldığında, bebek ölüm hızı binde 28.6'ya gerilemektedir. Bunun anlamı, her yıl 20 bin bebeğin, basit bir önlemlerle kurtulabileceğidir. Her yıl ölen 60 bine yakın bebek, annenin gebelikte tespit edilmesi ve doğumunun da sağlık personeli yardımı ile yapılmasıyla, 40 bine inecektir! Hesap ortadayken, 59. hükümet bu temel sorun yerine, başka konularla uğraşmakta ve bizi uğraştırmaktadır.

Türkiye sağlık sektörünün parasal yapısı incelendiğinde; 1988 sonrası hem kamusal, hem özel sağlık harcamalarının arttığı, ancak kamudaki artışın kamudan özele kaynak aktarımı biçiminde yapıllaştığı görülür. 1989'da yüzde 1.5 (toplam sağlık harcamalarının yüzdesi olarak) olan kamudan özele kaynak aktarımı, 1998'de %24.5'e dayanmıştır. 2000 rakamının %30'u geçtiği ifade edilmektedir. Kamu sağlık harcamalarında giderek bütçe-dışı kaynakların ağırlık kazanması (döner sermaye gibi), Sağlık Bakanlığı bütçesinin payının giderek gerilemesi, sigorta primlerinin giderek kamu sağlık harcamaları içinde daha büyük bir yer tutması da, "parasal" sürecin bir diğer özelliğidir. Sonuçta, devletin sağlığa katkısının giderek azaldığı, 1994'ten itibaren hastanelerin "kendi yağıyla kavrulur" işletmeler haline geldiği, son bir yıldır da bu durumun sağlık ocaklarına "teşmil" edilmeye başlandığı bir tablo karşımıza çıkmaktadır.

Örneğin, 2001 yılı tedavi hizmetleri genel müdürlüğü bütçesi 450 trilyon TL civarında ve bu bütçenin %90'ı personel payı olarak ayrılırken, döner sermaye gelirleri 1 katrilyon TL'yi aşmıştır. Türkçesi, hepsi birer işletme haline gelen hastaneler, personel dışında bütün harcamalarını kendileri karşılar hale gelmişlerdir. Kazandıkları döner sermaye incelendiğinde görülür ki, Sağlık Bakanlığı ve Üniversite hastaneleri, devlet memurları ve emekli sandığı başta olmak üzere, sosyal güvenlik kurumları ve yeşil kart gelirleri ile ayakta durmaktadırlar.

Yani, özet tablo, devletin tedavi hizmetlerinden çekildiği (zaten bütçe payı %6'ya düşen koruyucu hizmetlerden çok daha önce çekilmişti), yataklı tedavi kurumlarının, paralarını sosyal güvenlik kurumları ve memurlardan temin eden birer işletmeye dönüştüğü, bir durumdur. "Eksik olan", bu işletmeleşmenin son halkasının, personel halkasının da tamamlanmasıdır: sözleşmeli personel. Bir başka nokta, devletin finansal sorumluluğu-zaten devretmiş olduğu-sosyal güvenlik kurumlarına atmasının kılıfının bulunmasıydı; genel sağlık sigortası yasası. Yıllardır yatırım yapılmaya yapılmaya çöken kamu sağlık kurumlarının, halkın sağlık ihtiyaçlarını karşılayamaması üzerine, eksik olan kısmın özel sağlık kurumlarından alınması suretiyle, kamudan özele kaynak aktarmanın daha da yapıllaştırılması; kamudan özele sevkle ilgili son düzenlemeler. Velhasıl, 59.hükümet, 1980 sonrası başlayıp, 1990 sonrası hız kazanan halkın sağlık hakkının gaspedilmesi ve sağlık çalışanlarının çalışma-yaşam koşullarının kötüleşmesi "oyununun" son perdesinin sahne arkasını hazırlamaktadır. Ancak, bu kez, iş çok ciddi ve vahimdir. Halkın sağlık hakkını kaybında, geriye dönüşü olmayan bu noktada, sağlık çalışanları ve hekimlerin durumu da, dibe vurma noktasına gelmiştir. Tabii ki, sağlık çalışanları örgütleri için de, durumun iç karartıcı olduğunu söylemeye gerek yok.

Bu noktada, sağlık çalışanları ve örgütlerinin, sadece sağlıkta değil, eğitimde, enerjide, madende, tarımda, ülkemizi toptan satışa çıkaran zihniyetle, bir varlık-yokluk mücadelesi yapması dışında seçenekleri yoktur. Ya bu saldırı yasalarını püskürtüp, geri alacağız, ya da günden güne varlığımızı yok edecek olan gelişmeleri seyredeceğiz...

Bu sayıdaki dosyamız, kapitalizm ve sağlık. Bülent Kılıç arkadaşımızın editörlüğünü yaptığı bu dosya, "sosyalizm ve sağlık" dosyamızla birlikte okunduğunda çok daha anlamlı sonuçlar sunacak bir kapsamdadır. Görüşmek dileğiyle...